

d) *Az 1949. évi XXVI. törvény „Budapest területének új megállapításáról”*

1949. december 20.

A nagytőkések és földbirtokosok népellenes államhatalma évtizedeken keresztül gátolta a Budapesttel szomszédos — főleg munkáslakta — településeknek a fővárossal történő egyesülését. A múlt reakciós rendszere ezzel is megakadályozni törekedett az ország központjában, a főváros önkormányzatában a munkásosztály politikai befolyásának érvényesülését. Az elmúlt rendszernek ez a merev ragaszkodása a gazdaságilag összefüggő s egymásra utalt településeknek mesterkéltnél közgazgatási elkülönítéséhez a Budapest környékén lakó dolgozóknak — gazdasági lehetőségeik, kulturális életük és egészségügyi viszonyaik szempontjából — súlyos hátrányokat jelentett.

A főváros és a környező települések dolgozóinak évtizedes vágya válik most valósággá azzal, hogy a Magyar Népköztársaság országgyűlése megteremti a fővárossal egy gazdasági egységet képező városok és községek közgazgatási egységét.

1. §

Az országgyűlés Budafok, Csepel, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota és Újpest megyei városokat, Albertfalva, Békásmegyér, Budatétény, Cinkota, Mátyásföld, Nagytétény, Pesthidegkút, Pestszentimre, Pestújhely, Rákoscsaba, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákosszentmihály, Sashalom és Soroksár nagyközségeket Budapest fővárossal egyesíti.

2. §

(1) A főváros egyesített területe — igazgatási szempontból — kerületekre tagozódik.

(2) A kerületek számát, határát és elnevezését a minisztertanács rendeletben állapítja meg.

3. §

Az országgyűlés Budapest főváros törvényhatósági bizottsági, valamint a fővárossal egyesített városok és községek képviselőtestületi tagjainak és póttagjainak megbízatását az Alkotmány 30. §-ának (1) bekezdésében megjelölt tanácsok megalakulásáig meghosszabbítja.

4. §

Azokat az ügyeket, amelyek a jelen törvény hatálybalépésének idején a fővárosban önkormányzati szervek, a fővárossal egyesített városokban és községekben pedig

állami szakigazgatási szervek feladatkörébe tartoznak, a jelen törvény hatálybalépésének napjától kezdve az állami szakigazgatási szervek, mint a főváros szervei látják el.

5. §

(1) Ez a törvény az 1950. évi január hó 1. napján lép hatályba.

(2) Ezt a törvényt a belügyminiszter az érdekelt miniszterekkel egyetértve hajtja végre. A végrehajtással kapcsolatos szervezeti és eljárási kérdésekben a főváros igazgatásának zavartalansága érdekében szükséges átmeneti rendelkezéseket a belügyminiszter teszi meg.

Miniszteri indokolás a törvény javaslatához

Budapest főváros környékén fekvő városoknak és községeknek a fővárossal történő egyesítése régi, több évtizedes múlttal bíró törekvés. E törekvés lényegében Pest, Buda és Óbuda városok egyesítésekor (1872) nyomban jelentkezett nyilvánvalóan azért, mert a megállapított határ már akkor sem felelt meg a viszonyok követelményeinek. A főváros környékén fekvő városok és községek tervszerűtlen fejlődése, további új települések rendszertelen keletkezése folytán a fővárossal történő egyesítésre irányuló törekvés évről évre fokozott mértékben jelentkezett. Az egyesítést azonban a kapitalista gazdasági rendszer osztályszempontjai megakadályozták.

A törvényjavaslat 1. §-a — e törekvés reális céljait és gyakorlati szükségességét mérlegelve — Budapest főváros területét akként állapítja meg, hogy a környező 7 megyei várost és 16 nagyközséget a fővárossal egyesíti. Az így egyesített főváros neve — az Alkotmány 69. §-ával megegyezően — Budapest marad.

A 2. § szerint a főváros területe igazgatási kerületekre oszlik. A kerületek számát, területét és nevét az Alkotmány 29. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezésre figyelemmel a minisztertanács fogja megállapítani.

A 3. § az egyesítéssel érintett önkormányzatok tevékenységének zavartalanságát van hivatva biztosítani.

A 4. §-ban foglalt rendelkezés azért szükséges, mert az igazgatás jelenlegi rendszerében vannak olyan ügyek, amelyeket a fővárosban önkormányzati szervek, a fővárossal egyesített városokban és községekben pedig állami szakigazgatási szervek látnak el (pl. a hatósági orvosi szolgálat, a számvevőségi szakszolgálat stb.). Az egységes igazgatás érdekei megkövetelik, hogy ezeket az ügyeket a törvény hatálybalépésétől kezdve az állami szakigazgatási szervek, mint a főváros szervei lássák el.

Az 5. § a hatálybalépésről szól és az átmeneti rendelkezéseket illetően a belügyminiszter részére megadja a szükséges felhatalmazást.

Az előadottak alapján a t. Országgyűléstől a törvényjavaslat elfogadását kérem.

Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye 1950.

e) *A polgármesteri elnöki ügyosztály jelentése
a főváros lakosságának Nagybudapest létrehozásával
kapcsolatos állásfoglalásáról*

1949. december 23.

Nagybudapest megvalósításának kérdése a választások óta a köztudatban van, a törvényjavaslat benyújtása és gyors letárgyalása mégis egy kis meglepetést keltett. Ez a meglepetés jóirányú s általában helyesli a lakosság, hogy ilyen hamar törvény lett a tervből és a javaslatból.

Az új kerületi beosztás csak a 20-i közlönyben jelent meg, és a napilapok csak ezután közölték, így a lakosság nagyrésze még nem ismeri kellően az új beosztásokat és határokat.

A törvény megjelenése óta több kerületben lakógyűléseken, pártnapokon és egyéb módon ismertették Nagy-Budapest politikai jelentőségét, de a konkrét új határoknak a széleskörben való ismertetése csak most indul meg. A lakosság érdeklődését mutatja az is, hogy a Nagybudapest kérdésével foglalkozó lakógyűlések látogatottsága jóval nagyobb, mint a szokásos ankétoké.

A kerületek általában konkrét terv alapján készülnek a további ismertetésre, így például a XIII. kerületben még 20 kisgyűlés tartását vették tervbe, ezenkívül előadásokat tartanak a tömegszervezetekben, míg a Pedagógus Szakszervezeten keresztül az iskolai tanulókkal is ismertetik az új helyzetet. Ugyancsak ez a kerület 20 000 példányban röpiratot készít, amelyben Nagybudapest és a kerület kérdését az 5 éves terv perspektívájába beállítva ismerteti.

A polgári lakosságot nem igen érdekli az egész kérdés, mint ahogy máskor sem mutat érdeklődést a nép széles rétegeit szolgáló intézkedések iránt. Sőt megjegyzések hangzanak el: ha a peremvidéket emelni akarják, ez bizonyára Budapest visszafejlődésével, vagy legalábbis fejlődésének megakadályozásával fog járni. A dolgozó rétegek általában mind örömmel fogadják, s elég széles körben meg is értik politikai jelentőségét. Sok kis dolgozó, kinek a peremen kisebb földje vagy kertje van, reméli azt, hogy ezáltal jobb közlekedés révén közelebb kerül tulajdonához.

Megállapítható, hogy a peremvidék lakossága — elsősorban az elmaradt falusi jellegű községeké — fokozott várakozással és reménykedéssel tekint az egyesítés elé, s azt várja, hogy ezt az elmaradottságot máról holnapra meg fogjuk tudni szüntetni. A helyi szervezetek egyrésze — így például Lőrinc polgármestere — felismerte ezt és igyekszik tudatosítani a lakossággal, hogy az évtizedes elmaradottságot nem lehet néhány hónap alatt megszüntetni és teljesen behozni, hanem csak a tervgazdálkodás keretében.

Elsősorban a közművek és a közlekedés vonalán várják a legtöbbet. Így például Békásmegyér lakossága már nem is szerezte be az 1950. évre a HÉV bérletjegyét, mert biztosra veszi, hogy a BSZKRT jegyek odáig érvényesek lesznek. Hasonló a helyzet a HÉV többi vonalainál is. Várják a közlekedési helyzet javulását is és elsősorban több KÖZÉRT-fiókot kívánnak, de beszélnek a kulturális elmaradottság megszüntetéséről is.